

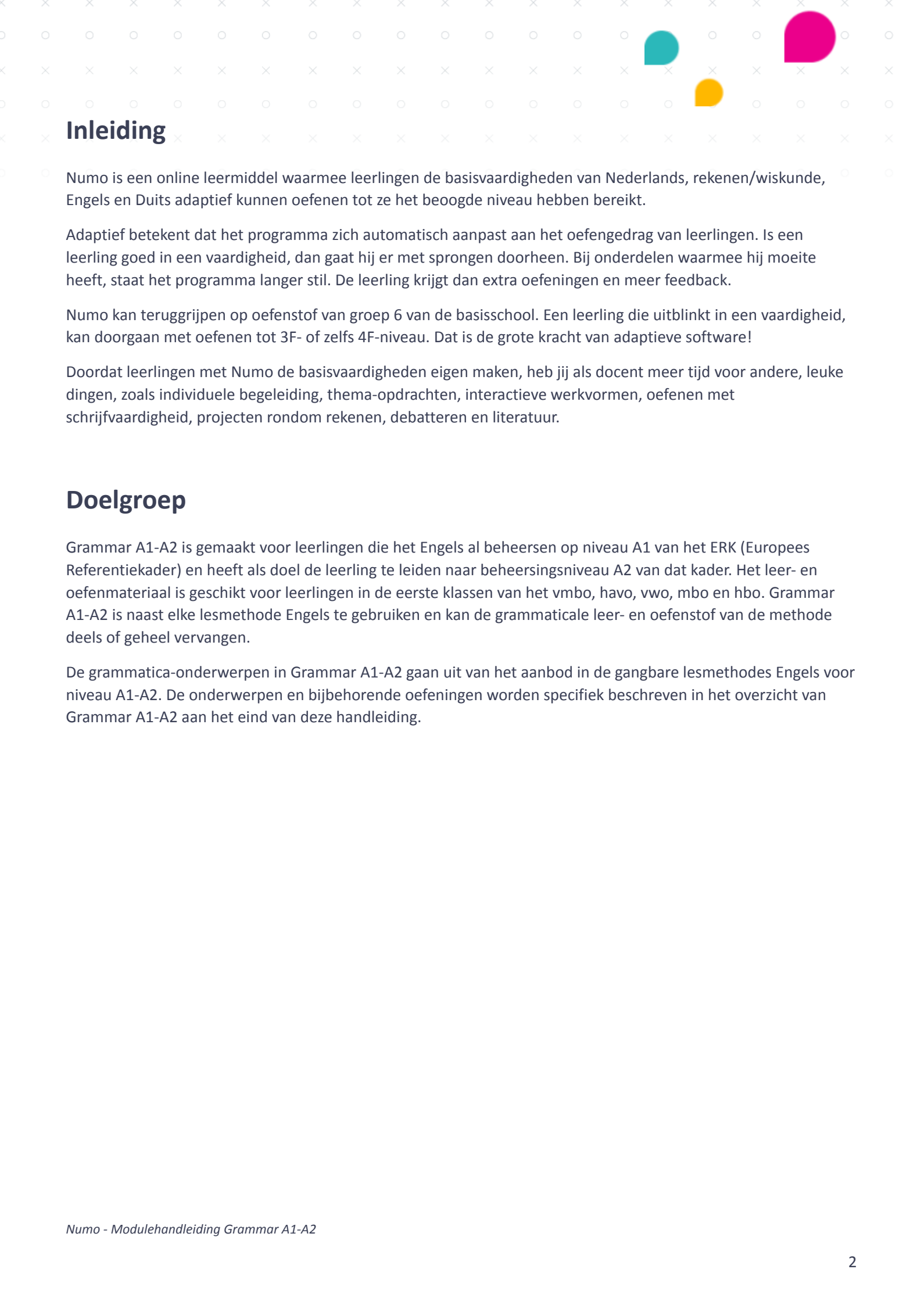

maakt ruimte voor onderwijs

MODULEHANDLEIDING GRAMMAR A1-A2

Inleiding	2
Doelgroep	2
Leerdoelenoverzicht	3
De leerdoelen toegelicht	5
Leerdoel A: Zelfstandig naamwoord en lidwoord	5
Leerdoel B: Werkwoord	5
Leerdoel C: Vormen van het werkwoord	5
Leerdoel D: Bijvoeglijk naamwoord	6
Leerdoel E: Telwoord en voornaamwoord	6
Leerdoel F: Voorzetsel en voegwoord	6
Leerdoel G: Zin en zinsdeel	6
Leerdoel H: Onderwerp	6
Leerdoel I: Gezegde en persoonsvorm	6
Leerdoel J: Lijdend voorwerp	6
Leerdoel K: Verzamelrubriek woordsoorten en zinsdelen	7
Achtergrondinformatie	8
Achtergronden van Grammatica 1F	8
Drempels	8
Domeinen	8
Taalbeschouwing volgens de commissie Meijerink	9

Inleiding

Numo is een online leermiddel waarmee leerlingen de basisvaardigheden van Nederlands, rekenen/wiskunde, Engels en Duits adaptief kunnen oefenen tot ze het beoogde niveau hebben bereikt.

Adaptief betekent dat het programma zich automatisch aanpast aan het oefengedrag van leerlingen. Is een leerling goed in een vaardigheid, dan gaat hij er met sprongen doorheen. Bij onderdelen waarmee hij moeite heeft, staat het programma langer stil. De leerling krijgt dan extra oefeningen en meer feedback.

Numo kan teruggrijpen op oefenstof van groep 6 van de basisschool. Een leerling die uitblinkt in een vaardigheid, kan doorgaan met oefenen tot 3F- of zelfs 4F-niveau. Dat is de grote kracht van adaptieve software!

Doordat leerlingen met Numo de basisvaardigheden eigen maken, heb jij als docent meer tijd voor andere, leuke dingen, zoals individuele begeleiding, thema-opdrachten, interactieve werkvormen, oefenen met schrijfvaardigheid, projecten rondom rekenen, debatteren en literatuur.

Doelgroep

Grammar A1-A2 is gemaakt voor leerlingen die het Engels al beheersen op niveau A1 van het ERK (Europees Referentiekader) en heeft als doel de leerling te leiden naar beheersingsniveau A2 van dat kader. Het leer- en oefenmateriaal is geschikt voor leerlingen in de eerste klassen van het vmbo, havo, vwo, mbo en hbo. Grammar A1-A2 is naast elke lesmethode Engels te gebruiken en kan de grammaticale leer- en oefenstof van de methode deels of geheel vervangen.

De grammatica-onderwerpen in Grammar A1-A2 gaan uit van het aanbod in de gangbare lesmethodes Engels voor niveau A1-A2. De onderwerpen en bijbehorende oefeningen worden specifiek beschreven in het overzicht van Grammar A1-A2 aan het eind van deze handleiding.

Leerdoelenoverzicht

Leerdoel	Oefening	Type/opgaven	Lesdoel: Ik kan ...
Sprongtoetsen	1 Woordsoorten A t/m F 2 Zinsdelen G t/m J 3 Alle woordsoorten en zinsdelen	Meerkeuze/24 Meerkeuze/24 Meerkeuze/24 Meerkeuze/40	
A zelfstandig naamwoord en lidwoord	1 Zelfstandig naamwoord aanwijzen 2 Zelfstandige naamwoorden kiezen 3 Meervoud herkennen 4 De-woorden en het-woorden 5 Operatie goudvis 6 Feest bij het spoor 7 Zelfstandig naamwoord	Wijs aan in zin/10 Stenen/10 Stenen/10 Rijen/20 Wijs aan in tekst/23 Wijs aan in tekst/32 Meerkeuze/24	zelfstandig naamwoorden aanwijzen.
B werkwoord	1 Welk woord is een werkwoord? 2 Tien werkwoorden 3 Werkwoord in zin 4 Splitsbaar of niet 5 Werkwoorden in zinnen 6 De foto van Olivia 7 Kruisspin in Nederland 8 Werkwoorden aanwijzen 9 Werkwoord	Meerkeuze/15 Stenen/10 Wijs aan in zin/12 Rijen/20 Meerkeuze/16 Wijs aan in tekst/28 Plaats woord Wijs aan in zin Meerkeuze	
C vormen van het werkwoord	1 Persoonsvorm aanwijzen 2 Persoonsvorm kiezen 3 Nieuwe dinosaurus 4 Geluk delen 5 Voltooid deelwoord typen 6 Kampioen op de lange baan 7 Tien voltooid deelwoorden 8 Voltooid deelwoord 9 Vormen van het werkwoord	Kies woord in zin Meerkeuze Wijs aan in tekst Wijs aan in tekst Open vraag Wijs aan in tekst Stenen Meerkeuze Meerkeuze	
D bijvoeglijk naamwoord	1 Zelfstandig of bijvoeglijk 2 Trappen invullen 3 Twee vormen 4 Tropische storm 5 Bijvoeglijk naamwoord	Rijen Open vraag Open vraag Wijs aan in tekst Meerkeuze	
E telwoord en voornaamwoord	1 Twee soorten telwoorden 2 Telwoorden 3 Voornaamwoord in zin 4 Voornaamwoord invullen 5 Bezittelijk voornaamwoord 6 Telwoord en voornaamwoord	Rijen Meerkeuze Meerkeuze Open vraag Wijs aan in zin Meerkeuze	
F voorzetsel en voegwoord	1 Waar wij wonen 2 Voorzetsel in zin 3 Tien voorzetsels 4 Uit eten met je huisdier 5 De overstroming	Plaats woord Meerkeuze Stenen Wijs aan in tekst Plaats woord	

	6 Zinnen koppelen 7 Zinnen afmaken 8 Voorzetsel en voegwoord	Koppels Open vraag Meerkeuze	
G zin en zinsdeel	1 Persoonsvorm in zin plaatsen 2 Zinsdeel kiezen 3 Zinnen maken 4 Verdelen in zinsdelen 5 Zinsdelen	Slepen Meerkeuze Volgorde Slepen Meerkeuze	
H onderwerp	1 Over wie of wat 2 Onderwerp plaatsen 3 Onderwerp kiezen 4 Onderwerp aanwijzen 5 Lift naar de ruimte 6 Onderwerp	Open vraag Slepen Meerkeuze Wijs aan in zin Wijs aan in tekst Meerkeuze	
I gezegde en persoonsvorm	1 Gezegde typen 2 Gezegde en persoonsvorm 3 Gezegde en persoonsvorm in tekst	Open vraag Meerkeuze Meerkeuze	
J lijdend voorwerp	1 Lijdend voorwerp stap voor stap 2 Met of zonder lijdend voorwerp 3 De tandarts 4 Lijdend voorwerp	Meerkeuze Rijen Wijs aan in tekst Meerkeuze	
K [woordsoorten en zinsdelen] ¹	1 Woordsoorten in een tekst 2 Zinsdelen in een tekst 3 Woordsoorten en zinsdelen in een tekst	Meerkeuze Meerkeuze Meerkeuze	

¹

De leerdoelen toegelicht

Grammatica 1F behandelt alle woordsoorten en zinsdelen die volgens Meijerink c.s. en de SLO in het basisonderwijs geleerd moeten worden. De onderwerpen zijn:

Woordsoorten

zelfstandig naamwoord
werkwoord
lidwoord
bijvoeglijk naamwoord
bnw afgeleid van deelwoord
voegwoord
voorzetsel
telwoord
voornaamwoord

Zinsdelen

zin
onderwerp
persoonsvorm
hoofdzin
bijzin
zinsdeel
lijdend voorwerp
(werkwoordelijk) gezegd

De schuingedrukte onderdelen zijn toegevoegd door de Expertgroep van de SLO. Er is ook een verzamelrubriek (rubriek K) waarin de hele stof in samenhang geoefend kan worden aan de hand van zinnen in korte teksten. Hieronder is aangegeven hoe elk van de onderwerpen bij Grammatica 1F is ingevuld. Sommige onderwerpen zijn eenvoudig, andere veel moeilijker, maar je moet in aanmerking nemen dat bij de diagnostische aanpak die wij voorstaan die oefeningen alleen tevoorschijn komen als uit de sprongtoets blijkt dat een leerling de stof niet beheerst.

Leerdoel A: Zelfstandig naamwoord en lidwoord

Een belangrijke inhoudelijke categorie van de taal zijn de zelfstandige naamwoorden, die we gebruiken om mensen, dieren en dingen in de werkelijkheid te benoemen. Leerlingen leren deze woordsoort herkennen op basis van een omschrijving van de inhoud: zelfstandige naamwoorden noemen een mens, een dier of een ding. Dat 'ding' kan concreet of abstract zijn. Tenslotte komen in deze rubriek verschillende vormkenmerken aan bod: er hoort meestal een lidwoord bij het zelfstandig naamwoord; zelfstandige naamwoorden hebben meestal een enkelvoud en een meervoud en ook vaak een verkleinwoord. De leerling moet uiteindelijk in staat zijn een zelfstandig naamwoord te herkennen in de context van een zin of een tekst. De afdeling bestaat uit zeven oefeningen met vijf verschillende oefenvormen.

Leerdoel B: Werkwoord

De rubriek over het werkwoord vormt de basis van enkele rubrieken die volgen. Het werkwoord wordt eerst uitgelegd aan de hand van de inhoud: een werkwoord zegt wat iets of iemand doet. Dan komen enkele vormkenmerken aan de orde: de verschillende vormen die een werkwoord aan kan nemen; het bestaan van splitsbare en onsplitbare werkwoorden. De negen oefeningen zijn weer gevarieerd. Ze kennen zes verschillende oefenvormen.

Leerdoel C: Vormen van het werkwoord

In deze rubriek wordt ingezoomd op de verschillende vormen die het werkwoord kan aannemen als je het vervoegt. Met name de persoonsvorm en het voltooid deelwoord worden uitgelicht. Beide werkwoordsvormen zijn belangrijk voor de spelling. In de rubriek Bijvoeglijk naamwoord moeten leerlingen leren welke bijvoeglijk naamwoorden zijn afgeleid van een werkwoord. De persoonsvorm speelt een centrale rol bij de zinsontleding. De rubriek beslaat negen oefeningen met vijf verschillende oefenvormen.

Leerdoel D: Bijvoeglijk naamwoord

Ook bij het bijvoeglijk naamwoord aandacht voor zowel de betekenis als de vorm. Een bijvoeglijk naamwoord noemt een kenmerk of eigenschap van een zelfstandig naamwoord (betekenis). En wat de vorm betreft: een bijvoeglijk naamwoord heeft vaak een vergrotende en overtreffende trap (snel- sneller- snelst) en kan – afhankelijk van het zelfstandig naamwoord en het lidwoord waarmee het samen een woordgroep vormt - twee vormen aannemen (groot en grote). Uiteindelijk moet de leerling kunnen aangeven welk woord een bijvoeglijk naamwoord is en ook welke vorm wanneer gebruikt wordt. Er horen bij deze afdeling vijf oefeningen in vier verschillende oefenvormen.

Leerdoel E: Telwoord en voornaamwoord

Rubriek E gaat over twee woordsoorten die door de SLO zijn toegevoegd aan de onderwerpenlijst van de commissie Meijerink. Bij de behandeling van het telwoord wordt aangegeven dat er twee soorten zijn: woorden die een aantal noemen (hoofdtelwoorden) en woorden die een volgorde noemen (rangtelwoorden). De stof van de voornaamwoorden wordt beperkt tot persoonlijk en bezittelijk voornaamwoord. Beide woordsoorten zijn niet ál te ingewikkeld. Er zijn in deze rubriek zes oefeningen in drie verschillende oefenvormen.

Leerdoel F: Voorzetsel en voegwoord

Een voorzetsel geeft meestal een plaats, een tijd of een richting aan en het vormt samen met andere woorden een woordgroep: in het huis, bij het huis, langs het huis. Voegwoorden verbinden twee woorden, twee woordgroepen of twee zinnen met elkaar. Ook komt aan de orde dat een voegwoord soms aan het begin van een zin kan staan. Bijvoorbeeld in: Toen het begon te regenen, gingen we naar huis. Rubriek F bestaat uit acht oefeningen met zeven verschillende oefenvormen.

Leerdoel G: Zin en zinsdeel

Met dit onderwerp begint het redekundig ontleden. Leerlingen leren dat zinnen een structuur hebben, dat ze zijn opgebouwd uit zinsdelen. De belangrijkste manier om zinsdelen af te bakenen is: kijken naar de plaats van de persoonsvorm en/of daarmee manipuleren om te zien welke woorden kennelijk bij elkaar horen. De persoonsvorm is behandeld in rubriek C (vormen van het werkwoord). De rubriek Zin en zinsdeel bestaat uit vijf oefeningen in drie verschillende oefenvormen.

Leerdoel H: Onderwerp

Voor het kunnen schrijven zonder fouten is het nodig dat leerlingen weten wat het onderwerp van de zin is, of in elk geval het onderwerp dat bij de persoonsvorm hoort. De onderwerpvraag (Wie of Wat + werkwoord(en)) wordt in deze rubriek als methode gebruikt om het onderwerp te vinden. Dit 'vinden' wordt eerst op een intuïtieve manier geprobeerd in (H1) en later wat formeler. Bij de hogere oefeningen ook aandacht voor moeilijke onderwerpen als 'men' of 'directie', die taalkundig enkelvoud zijn, terwijl ze inhoudelijk aan meervoud doen denken. Zes oefeningen in deze afdeling en daarbij worden vijf oefenvormen gebruikt.

Leerdoel I: Gezegde en persoonsvorm

Deze rubriek gaat vooral over het (werkwoordelijke) gezegde. Aangegeven wordt dat de werkwoorden in de zin zeggen wat er in de zin gebeurt of wat iemand doet. De werkwoorden samen noem je het gezegde. Eén van de werkwoorden in het gezegde is de persoonsvorm. Als er maar één werkwoord is, dan is dat automatisch de persoonsvorm. De rubriek bestaat uit drie oefeningen in twee verschillende oefenvormen.

Leerdoel J: Lijdend voorwerp

Het lijdend voorwerp hoort niet tot de stof die volgens Meijerink c.s. op de basisschool behandeld moet worden. Om echter voldoende stof te hebben voor leerlingen die wat sneller gaan, is dit onderwerp toch opgenomen in

het programma. Geleerd wordt onder andere dat sommige werkwoorden een lijdend voorwerp bij zich (kunnen) hebben en andere niet. Rubriek J bestaat uit vier oefeningen met drie verschillende oefenvormen.

Leerdoel K: Verzamelrubriek woordsoorten en zinsdelen

Rubriek K is een verzamelrubriek waarin alles bij elkaar komt wat in dit programma behandeld is. Voorafgaand aan een van de toetsen kan de docent een oefening van deze rubriek laten maken. Er is voor deze oefeningen gebruikgemaakt van verschillende teksten, waardoor de oefeningen variabel zijn. Ze kunnen dus herhaald worden en de leerling krijgt dan steeds een andere tekst, met andere vragen, maar wel over dezelfde stof. De oefeningen van rubriek K zijn NIET gekoppeld aan een van de toetsen, maar kunnen wel afzonderlijk als oefenmateriaal voor de totale stof van 1F worden gebruikt.

Achtergrondinformatie

Achtergronden van Grammatica 1F

Vanwege de zorg over het kennisniveau van taal en rekenen formeerde het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen. Deze expertgroep (commissie Meijerink) kreeg als opdracht om te adviseren wat leerlingen op het gebied taal en rekenen moeten kennen en kunnen op verschillende momenten in hun onderwijs carrière. Het resultaat is beschreven in het rapport 'Over de drempels met taal en rekenen' (2008). In dit advies formuleert de Expertgroep:

- 'doorlopende leerlijnen' die ervoor zorgen dat het onderwijsresultaat van de ene sector naadloos aansluit op dat van de andere;
- 'referentieniveaus' met beschrijvingen van kennis en vaardigheden die leraren houvast bieden voor het bepalen, volgen en stimuleren van de ontwikkeling van leerlingen.

Het advies bestaat uit een hoofdrapport en voor zowel taal als rekenen een deelrapport. De rapporten zijn te downloaden vanaf de site van de Stichting Leerplanontwikkeling (www.slo.nl).

Drempels

Het rapport van de Expertgroep Meijerink geeft aan wat leerlingen op belangrijke momenten in hun schoolloopbaan moeten kennen en kunnen. Deze belangrijke momenten worden ook wel 'drempels' genoemd en behelzen de overgangen tussen basisonderwijs, vmbo, havo, mbo, vwo, hbo en universiteit. Als leerlingen deze drempels makkelijker kunnen nemen, hebben ze meer kans op een optimale schoolloopbaan. Om ze hierbij te helpen, heeft de Expertgroep beschrijvingen van vier niveaus geformuleerd: 1F, 2F, 3F en 4F. Deze niveaus beschrijven de kennis en vaardigheden die de leerlingen op de drempelmomenten moeten beheersen.

Niveau	Fundamentele kwaliteit	Drempel
1F	Eind primair onderwijs	Van po naar vo
2F	Eind vmbo	Van vo fase 1 naar vo fase 2 / van vmbo naar mbo
3F	Eind mbo-4 en havo	van vo en mbo naar hbo
4F	Eind vwo	van vo naar wo

Domeinen

In het rapport 'Over de drempels met taal' onderscheidt de Expertgroep vier domeinen: (1) mondelinge taalvaardigheid, (2) lezen, (3) schrijven en (4) taalbeschouwing (grammatica) en taalverzorging. Het referentiekader Nederlandse taal voor het domein begrippenlijst en taalverzorging op de basisschool is door de SLO uitgewerkt in een rapport Leerstoflijnen begrippenlijst en taalverzorging. Eveneens te downloaden vanaf de site van de SLO.

De stof van Grammatica 1F valt onder domein 4 waarin onderscheid gemaakt wordt tussen: taalbeschouwing (grammatica), spelling, werkwoordspelling en leestekens. Naast Grammatica 1F heeft Muiswerk daarom 1F-programma's ontwikkeld voor het leren van Spelling, Werkwoordspelling en Leestekens. Met deze vier programma's bestrijken we domein 4 dus geheel. Tevens is het programma Lezen 1F ontwikkeld (domein 2).

Taalbeschouwing volgens de commissie Meijerink

De Werkgroep Taal van de commissie Meijerink heeft een poging gedaan om de taalbeschouwelijke kennis en vaardigheden die nodig zijn voor het volbrengen van taalactiviteiten (met name voor schrijven), op basis van de gebrekkige beschrijvingen in kerndoelen en eindtermen tot stand te brengen. De Werkgroep beperkt zich hiermee tot het instrumentele perspectief op taalbeschouwing: dat wat nodig is om goed te kunnen schrijven.

Beheersingsniveaus voor taalbeschouwing kunnen nauwelijks worden gedefinieerd met kwalitatieve verschillen: op alle niveaus moeten leerlingen aspecten in enige mate beheersen: leerlingen moeten steeds minder grammaticale fouten in gesproken en geschreven taal maken, steeds beter regels voor correct taalgebruik beheersen en steeds beter in staat zijn om op taalverschijnselen te reflecteren. Het gaat dus vooral om een graduele toename in beheersing en niet zozeer om het leren beheersen van steeds andere onderdelen. Dit betekent dat er in een curriculum ruimte moet zijn voor veel herhaling van dezelfde leerstof, niet alleen binnen een schooltype, maar ook over schooltypen heen. Leerlingen en leerkrachten moeten dus schoolbreed naast aandacht voor de inhoud van teksten, apart aandacht besteden aan het correcte gebruik van taalelementen, iets wat door de ondergeschoven en impliciete rol van taalbeschouwing in de bestaande kerndoelen en eindtermen teveel op de achtergrond lijkt geraakt.

Uit veel onderzoek blijkt dat de cognitieve belasting bij het schrijven van tekst zo groot is dat het niet mogelijk is tegelijkertijd aandacht te besteden aan inhoudelijke en vormelijke aspecten van formulering. Daarom is het in het onderwijs van belang deze twee aspecten van het schrijven afzonderlijk aandacht te geven. Een belangrijk doel van het onderwijs in taalbeschouwing en taalverzorging is dat leerlingen efficiënt kunnen omgaan met de vormelijke eisen die het schrijven van tekst aan hen stelt. Een steeds vlottere beheersing van spellingsconventies en een steeds betere kennis van grammaticale structuren vereist onderhoud gedurende de gehele schoolloopbaan. De beste vorm van onderhoud bestaat uit frequent gebruik van grammaticale en spellingsvaardigheden bij het zelf schrijven van tekst, ondersteund door docenten die leerlingen telkens opmerkzaam maken op de grammaticale en spellingkwesties die nog onvoldoende beheerst worden.

Het lijkt geen twijfel dat leerlingen in het kader van het taalonderwijs en het onderwijs in Nederlands de beschikking moeten krijgen over begrippen die het mogelijk maken om over taal te denken en te spreken. Dergelijke begrippen zijn essentieel voor het taalonderwijs, vanuit een instrumentele visie op taalbeschouwing.

De Werkgroep realiseert zich dat een belangrijk deel van het taalbeschouwingsonderwijs bestaat uit het aanleren en bijschaven van een metatalige woordenschat bij leerlingen gedurende hun hele schoolloopbaan. Om dit aspect van taalbeschouwing te benadrukken heeft de Werkgroep uit diverse bronnen een lijst samengesteld van metatalige begrippen die voor het onderwijs van belang geacht worden.